

PAPER DETAILS

TITLE: TARİHSEL BİR KARSITLIGIN TEZAHÜRÜ: 2002 SONRASI TÜRK KORKU FILMLERİNDE
BİLİM-DİN ÇATISMASI

AUTHORS: San Ararat HALIS

PAGES: 221-237

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/273201>

TARİHSEL BİR KARŞITLIĞIN TEZAHÜRÜ: 2002 SONRASI TÜRK KORKU FİMLERİNDE BİLİM-DİN ÇATIŞMASI

Şan Ararat Halis*

ÖZET

Din ile bilim arasındaki tarihsel çekişme veya çatışmanın modern bilim paradigmasının ortaya çıkışıyla başladığı ileri sürülebilir. Bu tarihi çatışmanın günümüzde de geçerliliğini büyük ölçüde koruduğu söylenebilir. Dünya sinemasında korku türünün dinsel öğeleri fazlasıyla kullandığı ve bazı dönemlerde kimi siyasi/ideolojik gereksinimler doğrultusunda bilim ile dinin korku filmlerinde karşı karşıya getirildiği görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, 2002 sonrası Türk korku filmlerinde bilim ile din ilişkisinin nasıl yansıtıldığının ortaya çıkartılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda tematik analiz yöntemi ile 2002 sonrası Türk sinemasında korku türünde çekilmiş olan on film irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Korku, sinema, bilim, din

MANIFESTATION OF A HISTORICAL CONTRAST: SCIENCE-RELIGION CONFLICT IN TURKISH HORROR MOVIES AFTER 2002

ABSTRACT

It can be argued that the historical rivalry or conflict between the science and religion has begun with the emergence of modern science paradigm. It could be said that also today this historical conflict still keeps its validity to a large extent. It is seen that religious items have been eminently used by in the world horror genre and in some periods, in accordance with some political requirements, science and religion are brought against each other in the horror movies. The aim of this study is to reveal how the relation between science and religion is reflected in the Turkish horror movies after 2002. In accordance with this aim, ten horror movies that were produced after 2002 will be examined by using thematic analysis method.

Keywords: Horror, film, science, religion

GİRİŞ

İnsanlık, kuşkusuz ki toplum denen konvansiyonun varlığıyla birlikte kendisinden bahsedilir bir olgu haline gelmiştir. Gerçek manada toplum ise insanın gelişiminin belirli bir aşamasında ortaya çıkan üretim, mülkiyet ve paylaşım ilişkilerinin bir sonucudur ve bu paylaşım ilişkilerine bağımlı olarak şekillenir. Anlaşılmaktadır ki bu şekilleniş, aynı zamanda toplumun ortaya çıktığı ilk andan itibaren kendisini yaşatacak kurumlara ihtiyaç duymaktadır. Kuşkusuz ki devlet ve sınıf gibi; din de toplumla birlikte boy gösteren bu ilk kurumlardandır. Bu anlamıyla insanlık tarihinin aynı zamanda dini inançlar tarihi olduğu ileri sürülebilir.

* Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi

Bergson bu durumu; bilimi, felsefesi, sanatı olmayan toplumların geçmişten günümüze var olabildiğini, ancak o güne kadar dinsiz bir toplumun söz konusu olmadığını söyleyerek ortaya koyar (2004: 91). Dinlerin ana kaynağı, beslendikleri en önemli “insan zaafı” ise korkudur. Yani bu anlamda insanlık tarihine, korkunun tarihidir de denebilir.

Yaşamda anlam veremediği, çözümleyemediği, neden-sonuç ilişkisine bağlayamadığı bütün olay, olgu ve devinimler insanın korkularının kaynağını oluşturmuştur ve oluşturmaya da devam etmektedir. Schulz, dünyanın tanrı tarafından reddedildiği düşüncesinin ilk kez antik dönem sonuna, inanç çağı olarak nitelendirildiği Hristiyanlığın ilk yıllarına denk geldiğini iddia eder. Bu durumun ise insanların şeytansı ve karanlık güçlerin yeryüzünde hüküm sürdüğü sonucuna varmasını, kendisinin dünyadaki varlığından kaygı duymaya başlamasını, bu kaygının da Hristiyanlığın ön koşulu olduğunu belirtir (1991: 8-9). Korkunun zaman içerisinde insanda yarattığı önemli dönütlerden biri, biat kültürüdür. Aslında dinin ortaya çıkmasını sağlayan şey tam olarak korkunun insanda ortaya çıkardığı bu biat etme ihtiyacıdır. Korktuğu şeylere karşı kendisini güvene alma çabasının sonucu olarak dini inancı gün yüzüne çıkaran insan, korkularını bertaraf edecek bir kalkan olarak tanrıya biat etme yolunu seçmiştir. Bu anlamıyla insan, korkuyu engelleme adına biat ettiği güçten korkar hale gelmiş, yeni bir korku şekli olarak “tanrı korkusu”nu yaratmıştır.

Ana akım (Ortodoks) toplumlara ait dini inançlarda, çift yönlü korku unsuru mevcuttur. Burada hem “iyiyi” temsil eden tanrı, hem de “kötünün” temsilcisi olarak “şeytan”, korkulması gereken varlıklar olarak yer alır. Tanrı ile şeytan korkulacak iki temel öğedir fakat tanrı daha güçlü olduğu için biat ona edilir zira ondan daha fazla korkulur. Tanrının şerrinden kurtulmanın veya tanrı korkusuna galebe çalmanın yöntemi olarak ibadet adı verilen ve tanrı ile “çıkar ilişkisine” dayalı bir ritüeller bütünü insan tarafından tarihsel süreç içerisinde geliştirilmiştir. İbadet ve biat sonucunda tanrı insanı diğer kötülüklerden koruyacağı gibi, bizzat kendi cezalarından da muaf tutacaktır. Mannoni (1995: 76), kutsal güçlerden duyulan korkunun oluşturduğu özel davranışlar olarak tanımladığı ibadete, insanın kutsal güçlerle iyi geçinmek ve onların korkunç öfkelerinden kaçınmak için başvurduğunu söyler. Einstein (2004: 48), ibadet biçimlerinden biri olarak kurban adamayı, insanın tanrının kendisine iyi davranmasını garantiye alma uğraşısı şeklinde değerlendirirken, Bergson, kurban ritüelini tanrının lütfunu satın alma, öfkesini yatıştırmaya yönelik bir sungu olarak nitelendirir (2004: 179). Kısacası insan, korkularına karşı tanrı olgusunu, tanrı korkusuna karşı ise ibadeti geliştirmiştir.

Einstein, dinleri korku dini ve ahlaksal din temelinde iki gruba ayırarak, toplumsal ilerlemeyle birlikte ahlaksal dinin ön plana çıktığını söyler lakin ahlaksal dinde de korkunun mevcudiyetini devam ettirdiğini ekler (2004: 49). Bu anlamıyla

Einstein'ın, bütün dinlerde korkunun belirleyici öge olduğunun altını çizdiği görülmektedir. Dolayısıyla, başta semavi dinler olmak üzere her inanç kümesinin kendi dinine yakıştırdığı korkudan uzak, "sevgi dini" vb. şeklindeki tanımlamaların, temelsiz olduğu da yine Einstein'ın belirlemeleri üzerinden ileri sürülebilir.

Peki, insanın dinleri ortaya çıkartmasına neden olan korkularının temelinde yatan şey nedir? Mannoni bu soruya, korkunun psiko-dinamik çekirdeği olarak ölümün, bütün ürküntülerin geometrik kavuşma yeri olduğunu söyleyerek, korkunun ana kaynağının ölüm olduğuna işaret ederek cevap verir (1995: 27). Köknel ise tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadarki bütün dinlerin ölüm korkusunu azaltma yolunu seçtiklerini, insanların tanrıya sığınarak ölüm korkusunun günlük yaşama olan etkisini yok etmeye çalıştıklarını dile getirir (1990: 126).

Yine Köknel (1990: 30), ilk insanların duydukları soyut korkuları şeytan, cin, hortlak, kötü ruh gibi simgelerle gözle görülür hale getirdiklerini belirtir. Köknel her ne kadar ilk insanlar için bunu söylemiş olsa da, günümüz dinleri açısından da bu anlamda bir değişikliğin olduğu söylenemez. Türkiye'deki en yaygın din olan İslam'a bakıldığında da, korkunun somutlaştırıldığı figürler olarak aynı şekilde şeytan ve cin karşımıza çıkar. Mannoni bu korku figürlerini propaganda ile ilişkilendirerek konuyu farklı bir alana taşır. Ona göre tüm zamanların peygamber ve kâhinleri cinleri ve perileri birer korku unsuru olarak kullanarak, propagandalarının cemaatleri üzerindeki etkisini artırma yolunu seçmişlerdir (1995: 101). Yani korku, bahsi geçen öznelere tarafından bilinçli bir şekilde dinsel ve/veya ideolojik çıkarları doğrultusunda halkın kendilerine itaati için kullanılmaya başlanmıştır. Einstein da dinin, insanlar ile korktukları varlıklar arasında çeşitli ayrıcalıklara sahip bir aracı sınıf yarattığını, bu ayrıcalıklı grubun toplum üzerinde egemenlik kurmasını sağladığını, zamanla da politikacıların ruhani sınıf ile çıkarlarını ortaklaştırarak halk üzerindeki otoritelerini sağlama aldıklarını dile getirir (2004: 48-49). Köknel durumu bir adım ileriye götürerek, yönetici sınıfın toplumu denetim altında tutmak ve onları susturmak için dinsel niteliği bulunmayan öğeleri de günah kapsamına alıp geniş yelpazeli bir günah korkusunu toplum üzerinde kullandıklarını iddia eder (1990: 89).

İnsanın sahip olduğu tasarım ve imgelem yetenekleri onu korkunun hem yaratıcısı hem de diğer insanlar üzerindeki korkunun propagandacısı haline getirir (Mannoni 1995: 6). Korkunun otorite sahibi erkin tahakkümünü sürdürmesi için bir yöntem olarak geliştirilmesi insanın bu yetenekleri ile ilintilidir. İnsanın tasarım ve imgelem yeteneklerini ortaya çıkarabildiği önemli alanlardan biri olarak sinemanın toplum üzerindeki gücü anlaşıldıktan sonra, insan korkularının propagandacılığı rolünü büyük oranda üstlendiği ileri sürülebilir. Özellikle dinsel ideolojinin belirleyiciliğinde politika üreten muhafazakâr iktidarların, kendilerine yönelik tehlike (toplumun ibadet merkezlerinden uzaklaşması, komünizm,

dinin toplumun geniş kesimlerince sorgulanır hale gelmesi, kadının toplumsal cinsiyet kurallarına karşı örgütlenmesi vb.) olarak gördükleri gelişmelerin yaşandığı süreçlerde, doğaüstü güçlerin kullanıldığı korku türündeki filmleri devreye soktuğu görülmektedir. Derry (1987: 167), 1960 ve 1970’lerde Hollywood’da doğaüstü güçlerin korku kaynağı olarak kullanıldığı filmlerin popülerlik kazanmasını, yukarıda bahsi geçen “tehlikelerin” boy göstermesine bağlar. Benzer şekilde Kirel (2010: 268), Türkiye’de iki binli yıllarda korku sinemasının popülerlik kazanmasını, muhafazakâr bir parti olan AKP’nin iktidara gelmesiyle İslam’a dair referansların gündelik yaşamda çok fazla kullanılmasının sonucu olarak görür.

Bu çalışmanın amacı, 2002 yılından sonra çekilmiş olan Türk sinemasındaki korku filmlerinin din ile bilim ilişkisini nasıl yansıttığını ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla ulaşmak için 2002 ile 2016 (Ocak) yılları arasında vizyona girmiş olan ve doğaüstü güçlerin korku unsuru olarak kullanıldığı Türk korku filmlerinin analizi yapılacaktır. Sadece doğaüstü güçlerin kullanıldığı ve 2016 yılına kadar çekilmiş olan filmlerin incelenmesi çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Film çözümlemelerine geçmeden önce, bilim ile din arasındaki tarihsel çekişmeye kısaca değinilecek, ardından dünya ve Türk sinemasında dini inanç ve korku türü ilişkisine genel olarak bakılacaktır.

1. DİN İLE BİLİM İLİŞKİSİ/ÇATIŞMASI

Din ile bilimin sürtüşmesine yol açan önemli nedenlerden biri, bilimin dinin elindeki korku kozunu ortadan kaldırmasıdır diyebiliriz. İnsanın açıklayamadığı, nedenlerini kavrayamadığı, hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı olay ve olgulardan korkması sebebiyle dini oluşturduğu, dinin de bu bilinmezlikten ve/veya bilgi eksikliğinden doğan korkuyu diri tutarak kendi varlığını sürdürdüğü belirtilmişti. Bilimin işte bu korkuya yol açan nedenleri anlamaya çalışması; tarihten günümüze din ile bilimin karşı karşıya gelmesinin de temel nedeni olduğu ileri sürülebilir.

Spencer (aktaran Hotinli 2007: 66), bilim ile din arasındaki çatışmanın kaçınılmazlığını şöyle ifade eder: “Bilim ile dinin karşı karşıya olmaları zorunludur; çünkü bir yandan din yalnız bilimin çözebileceği sorunlara karışmakta; bilim de, dinin kendi tekelinde saydığı alana el atmaktadır.” Dağ (2009: 25), dinin amacının doğaüstü varlıklara inancı kurmak olduğunu belirttikten sonra temelinde insanı korkutmanın yer aldığını dillendirir. Dine karşı olarak bilimin amacının ise insanın kendisini ve çevresini tanımak olduğunu ileri sürerek, bilimin kaynağının deney ve akıl, dininkinin ise duygular olduğunu göstermeye çalışır. Şenel (2007: 17) de din ile bilimin birbiriyle uzlaşmaz iki farklı yapı olduğunu savunduğu makalesinde, bilimin olayları nedenlerle, dinin ise “niçinlerle” açıklaması sebebiyle bilimin nedensellikçi, dinin ereksellikçi olduğunu ifade eder.

Bilim ile din arasında yaşanan çatışmanın tarihsel gelişimine bakıldığında bunun ilk kez modern bilim paradigmasının ortaya çıkışı ile başladığı öne sürülebilir. Hotinli (2009: 20), ortaçağ dinsel düşüncesini kıran en önemli olayın Kopernik'in, dünya merkezli evren düşüncesini çürütmesi olduğunu söyler. Bu gelişmenin, Batı'da her konuyu sorgulayan, kuşkucu, dinsel dogmalardan kendini arındırmış yeni bir insan türünü yarattığını belirterek, bu durumun doğal sonucu olarak da Aydınlanma Çağı'nın başladığını dile getirir. Aydın (2004a: 26, 2007: 6) ise ortaçağ din anlayışı (Hristiyanlık) ile diyalektik bir ilişki sonucunda onun anti tezi olarak doğduğunu ileri sürdüğü modern bilimin, din ile çatışmaları sonucu bilimsel alana sirayet etmiş olan dinsel düşünceyi devre dışı bıraktığını dile getirir. Bilimin pek çok ögesiyle insan eksenli ve dünyevi olması sebebiyle de İslami düşünsel çerçeveye uygun düşmediğini savunur. İnce, İslam dünyasının Kopernik ile başlayan bilimsel devrimleri izlemek yerine, Hristiyanların da yapmış olduğu gibi inancı bilimselleştirme veya bilgiyi İslamileştirme yöntemini seçtiğini söyler (aktaran Aydın 2004b: 36).

Bütün kültürlerde kurumların birbirine bağlı olduğu gerçekliğinden hareket edildiği takdirde, dinsel veya bilimsel kurumların değişime uğradığı süreçlerde, birisinde yaşanan değişikliğin diğerine de etki edeceği görülecektir (Olson 2009: 62). İslami kültürün veya İslami bilgiyi elde etme biçiminin de kaçınılmaz olarak bilimsel düşünceye etki ettiği söylenebilir. Aydın (2007: 7), İslami düşüncede, bilginin ve doğruların Tanrısal bir temele dayanan kutsal kitapta aranması gerektiğinin savunulduğunu çünkü evreni yaratan Tanrının onu, epistemolojik olarak sınırlı varlıklar olan insandan daha iyi bildiğini ve bu koşullardaki insanın evreni tam olarak kavramasının mümkün olmayacağını ileri sürüldüğünü söyler. Bu düşünce yapısının ise tanrısal bilginin herkes tarafından bilinip bilinemeyeceği gibi bir soruyu ortaya çıkardığını, Müslümanlıkta, Hristiyanlıktaki kadar net bir ayırım olmasa da, tanrısal bilgiyi anlayabilen seçkin bir sınıfın (şeyh, hoca vs.) ortaya çıktığını belirtir. İslami düşüncede dini bilgiye ulaşmadaki bu hiyerarşinin dışında, dini bilgi ile bilimsel bilgi sınıflamasında da farklı bir hiyerarşi söz konusudur. İslami düşünür Nasr, Tanrının bilgisini bilimin üzerinde tutan bir bilgi hiyerarşisinin benimsenmesi gerektiğini savunur (aktaran Aydın 2004a: 27).

Bilimin çoğu zaman gelişmesine katkı sağladığı teknoloji de tarihsel süreç içerisinde dinsel düşüncenin hedefi haline gelmiş, Ortaçağ Avrupası başta olmak üzere dini düşüncenin egemenliği altındaki birçok bölgede, bilim insanları ve bilimin belirleyiciliğinde ortaya çıkan teknolojinin yaygınlaştırılması içerisinde yer alan bireyler, ağır cezalara çarptırılmışlardır. Uraz (2010: 44), bilgiye ulaşım açısından iki büyük devrimci gelişmeden biri olarak nitelendirdiği Gutenberg'in 1450 yılında matbaayı buluşunun (ikinci devrimci gelişme olarak internetin ortaya çıkışını verir), Osmanlıdaki dini düşünce sebebiyle 277 yıl geciktirildiğini ve ancak dinle ilgili olmayan eserlerin basılabileceği yönündeki fetva sonrası kullanımına izin verildiğini söyler. Yine 1577 yılında İstanbul'da kurulan gözlemevi-

nin, Şeyhülislam Kadızade'nin "gözlemeyleri bulundukları ülkeleri felakete sürükler" fetvası ve o yıl İstanbul'da ortaya çıkan veba salgınının nedeni olarak göstermesi üzerine üç yıl sonra yıkıldığını ekler.

Görüldüğü üzere dini düşüncenin bağnazlaşmış hali, bilimin insan hayatının kolaylaşması ve niteliğinin artması yolunda atmış olduğu adımlara daimi bir şekilde karşı duruş sergilemiştir. Tarihten günümüze başta teknoloji olmak üzere bilimin her türlü getirisi dinsel bağnaz düşünce tarafından bütün kötülüklerin kaynağı olarak sunulmuş, bilimin veya ürünlerinin etkisi altına giren insanların ise günah işlediği ve bu sebeple Tanrı tarafından cezalandırılacakları yönünde korku salınmıştır.

2. DÜNYA KORKU SİNEMASINDA DİN

Korku filmlerinin büyük bölümünün inancın doğasını irdelediğini veya açık dini çağrışımlar içerdiğini belirten Odell ve Blanc, bu filmlerin amacının, kurallarla belirlenmiş davranışların dışına çıkmanın sonuçlarını göstererek düzeni aklamak olduğunu ekler (2011: 12). Korku filmlerindeki dini vurgunun ve bu yolla yaratılan korku üzerinden sistemin değerlerinin onaylanmasında 1960'lı yılların büyük önemini olduğu görülmektedir. Abisel, İngiliz yapım şirketi Hammer'ın 1960'larda çekmiş olduğu korku filmlerinde, açıkça belirlenmiş cinsel roller ve orta sınıf aile değerleri üzerinden iktidarın meşruluğunu onayladığını ve şirketin korku filmlerinde dinsel kodlar üzerinden korku yaratmasının sonraki dönemlerde çekilen korku filmlerine bu manada bir miras bıraktığını belirtir (1995: 142). Yine 1960'larda dini inanca yönelik gelişen olumsuz toplumsal dalga, 1960 ve 1970'lerde korku türünde ve tür içerisinde dini konuların kullanılmasında bir artışa neden olmuştur. Derry (1987), Avrupa ve Amerika'da "Tanrı öldü" sloganının yaygınlaşması, birçok din adamının kiliseleri terk etmesiyle Katolik kilisesinde ortaya çıkan kriz, kiliseye gidişin hızla azalması gibi gelişmeleri 1960 ve 1970'lerde korku filmlerindeki artışın nedenleri olarak ortaya koyar. Ryan ve Kellner (2010: 103), dini inancın kodlarını kullandıkları için muhafazakâr bakış açısına sahip olduğunu belirttikleri korku filmlerinden *The Exorcist* (Şeytan-1973) örneğini kullanarak, filmin köktendinci Hristiyanlık gibi gerici güçlerin dünya görüşünü yeniden ürettiğini ileri sürerler. Şimşek, 1970'li yıllarda gelişen kimi siyasi ve toplumsal olayların (Amerika'da kürtaşın yasal hale gelmesi, Vietnam Savaşının bitmesi vs.) korku filmlerine etki ettiğini söyleyerek, şeytan çıkarma, anti-İsa gibi doğaüstü meselelerin, korku filmlerinde yükselişe geçen konuları oluşturduğunu dile getirir. Şimşek aynı zamanda 1980'lerde de korku filmlerinin tamamının alt metinlerinde dinin yer aldığını savunur. O dönemki korku filmlerinde genellikle bilim ile dinin karşı karşıya getirildiğini, mücadelenin sonunda ise dinin bilime üstün gelmesinin sağlandığını söyler. İnancın sağlamlaştırılması amacıyla, korku türünde dinin kullanılmasının 2000'li yıllara kadar sürdüğünü de ileri sürer (2013: 271, 272, 274).

Korku filmlerinde dini inanç öğelerinin ağırlığı bu kadar hissediliyor ve bu öğelerin filmlerde sistemin devamlılığı adına kullanılıyor olmasına karşın, korku filmleri üzerine yapılan eleştirel incelemelerde, dinin filmlerde korku unsuru olarak kullanmasının nedenleri ve etkilerine dair çalışmaların aynı ağırlıkta olmadığı iddia edilebilir. Bunun yanı sıra, yapılan çalışmaların bir kısmında eksik veya hatalı bir yaklaşım sergilendiği de görülmektedir. Abisel (1995: 119), korku sinemasına yönelik ilk araştırmaların altmışlı yılların sonuna doğru başladığını, yetmişlerde sosyo-psikolojik incelemelerin öne çıktığını, sonrasında ise korku filmlerinin kadına ilişkin yaklaşımlarının irdelendiğini söyler. Görüldüğü üzere dinin dolaylı veya doğrudan etki ettiği olgular çalışma konusu yapılırken, bizzat temel kaynağı teşkil eden dini inancın gözden kaçırıldığı savunulabilir.

Dinin korku filmlerinde düzenin korunmasına yönelik kullanılmasının eleştirel bir şekilde irdelendiği çalışmaların bir bölümünde, iki farklı eksik veya hatalı yaklaşımın bulunduğu söylenebilir. Bunlardan ilki, kaynağının din olduğu toplumsal olgu ve olaylar irdelenirken, dinden bağımsız şekilde yapılan çözümlemelerdir. Kadının korku filmlerindeki temsili -ki korku filmi araştırmalarında önemli bir yer tutar- nedeniyle egemen düşüncenin yeniden üretildiğine yönelik yapılan araştırmalar bu yaklaşıma örnek verilebilir. Toplumsal yaşamdaki gerici, muhafazakâr, tutucu görüşlerin önemli bir kısmının hem üreteni hem de devamlılığını sağlayan dinsel düşünceden başkası değildir. Kadının toplumsal cinsiyet kurallarınca ikinci cins muamelesi görmesi de buna dâhildir. Kadına yönelik erkek egemen düşüncenin kaynağının dinin yanı sıra normlar olabileceği ileri sürülebilir ancak unutmamak gerekir ki, günümüzdeki normlar da dâhil insanın veya toplumun düşünce yapısına etki eden öğelerin büyük bölümünün kaynağı güncel veya eski olmak üzere dinlerdir.

Bu konudaki diğer eksik yaklaşım ise filmlerdeki amaç-araç diyalektiği üzerine belirlemelerin yapıldığı çalışmalardır. Korkunun filmlerde amaç mı yoksa araç mı olduğuna yönelik yürütülen tartışmalarda, filmlerdeki asıl amacın korkunun kendisi olduğuna yönelik görüşler ileri sürülmektedir. Clarens (1971: 78), korku filmlerinde üretilen korkunun bir araç değil amaç olduğu fikrini savunur. Elbette sinema türlerinin temel belirleyenlerinden biri ticari kaygı ile üretilmesidir ve bu nedenle de türün takipçilerini tatmin etmek, yani izleyicilerini korkutmak gibi bir amacı söz konusudur fakat sadece bu şekilde bir tespitin güdük kaldığı görülmelidir. Bu değerlendirme hem genel olarak sinemada türün hem de korku türünün amacının eksik okunması anlamına gelir. Türün bir diğer belirleyici özelliğinin, iktidarı veya sistemi var eden değerlerin halka empoze edilmesi olduğu (Wright 2012: 68, Kırel 2010: 272, Abisel 1999: 65-66, Akbulut 2010: 329) göz önünde bulundurulduğu takdirde, korku filmlerinin amacının sadece korkutmak olduğu belirlemesine eklenmesi gereken şeyler olduğu ortaya çıkar. Dini öğelerin kullanıldığı korku filmlerinde, korku yaratan figüre karşı dini inancın kurtuluş olarak gösterildiği, bu anlamda da korkunun aynı zamanda inanca davet için bir

araç haline geldiği görülmelidir. Özetle korku, hem amaç ama daha da önemlisi bir araç olarak korku filmlerinde işlev görmektedir.

3. TÜRK KORKU SİNEMASINDA DİN

Her toplum ve kültürde olduğu gibi Türk kültüründe de belirli korku uyandıran mitler, masallar, dinsel figürler bulunmaktadır. Toplumların korku öğelerine şekil veren ana etmenin din olduğu söylenmişti. Türklerin de tarihsel süreç içerisinde dinsel değişim yaşamalarıyla birlikte korkularındaki özellikler de kuşkusuz değişim göstermiştir. Farklı dinsel/mezhepsel formasyon içerisinde yer alan Türk topluluklarının korku anlayışlarında da farklılıklar görülebilmektedir. Önemli bölümü Sünni-İslam inancına bağlı Türklerin korkularına şekil veren İslam dini olmakla birlikte, Türklerin daha önceki dönemlerde sahip oldukları dinlerin de belirli ölçülerde korku kültürlerine etki ettiği ileri sürülebilir. İslam'ın Türk kültüründe yarattığı korkuların başında ruhani korkular (Allah, Şeytan, Cin vs.) gelirken, bununla ilintili bir şekilde devlet korkusunun da toplumu etkilediği iddia edilebilir. Özellikle Osmanlı padişahlarının halifelik yetkisiyle birlikte devlet yönetiminde bulunmaya başlamalarıyla birlikte, devlet ile Allah korkusu bir arada yürütülmüş, bu sayede halkın Allah ile beraber padişahlara da biat etmesi dayatılmıştır.

Başkaya korkuyu, Osmanlı Devleti'nin tebaasını sindirmek için kullandığı araçlardan biri olarak nitelendirir. "Türk halkı devletini sever" biçiminde ifade edilen düşüncenin gerçekliği yansıtmadığını söyler zira Osmanlının kendisine yönelen her türlü tehdidi, baskı ve zorbalıkla, işkencelerle, siyasi cinayetlerle şiddetli bir biçimde bastırarak yok ettiğinden, halkın devleti sevmekten öte ondan korktuğu için biat ettiğini ortaya koyar (1999: 91). Kısacası Türk kültüründeki korkuların din temelli olup yanına devlet korkusunun da eklendiği, daha doğru bir deyişle, ilahi güçler ile devlet arasındaki sınırların silikleşmesi neticesinde ikisini de içine alan ortak bir korku sistematığının geliştirildiği söylenebilir. Cumhuriyet ile birlikte laik bir sisteme geçişte yaşanan sorunların, özellikle de toplumda seküler yaşamın hâkim kılınmasındaki başarısızlığın sonucu olarak, devlet ile ilahi güçlerin oluşturduğu bütünleşik korku bilincinin geçerliliğini büyük ölçüde günümüzde de koruduğu iddia edilebilir.

Bu tarihsel ve kültürel altyapının şüphesiz Türk sinemasındaki korku türüne etkileri söz konusudur. 2000'li yıllara kadar Türk sinemasındaki korku filmlerindeki nicelik, belirgin bir şekilde düşüktür. 2002 yılından bugüne kadar geçen on dört yıllık zaman diliminde çekilen korku türündeki film sayısı, Türk sinemasının ilk yüz yılında çekilmiş sayıdan birkaç kat daha fazladır. 2000'li yıllara kadar Türk sinemasında korku türünde çekilmiş filmlere kısaca göz atmak gerekirse, ilk film olarak 1949 yılında Aydın Arakon'un yönetmenliğini yaptığı *Çılgılık* filmi ile karşılaşırız. 1953 yapımı *Drakula İstanbul'da* filminden sonra korku türünde bir film görmek için 1970 yılını beklemek gerekecektir. Yavuz Yalınkılınç'ın yönettiği

Ölümler Konuşmaz Ki'yi 1973 yılında Metin Erksan'ın *Şeytan* filmi izler. Son film olarak 1993 yılında Kutluğ Ataman'ın *Karanlık Sular*'ı gösterilebilir (Teksoy 2005; Scognamillo 2003; Kirel 2010).

2000 öncesi korku türünde çekilen film sayısındaki bu düşüklüğün sebebine yönelik yürütülen tartışmalarda büyük oranda duruma sebebiyet veren neden olarak teknik alt yapı yetersizliği ve ticari kaygılar gösterilmektedir. Scognamillo ve Demirhan, Yeşilçam'ın neden korku türünden uzak durmuş olabileceğini sorguladıktan sonra, bunu şirketlerin ticari sebeplerle korku türüne gösterdikleri ilgisizliğe ve teknik donanım yetersizliğine bağlamaktadırlar (2005: 63).

2000 öncesi dönem Türk sinemasında korku türünün gelişmemesinde yukarıda bahsi geçen nedenlerin etkisinin olduğu doğrudur ancak bu etmenlere dönemin ideolojik/politik havasının eklenmemesi büyük bir eksiklik olacaktır. Türkiye'de 1920'lerden sonra kurulmaya çalışılan laik sistemin, sorunlu da olsa 1980'lere kadar belirli bir yol kat ettiği, toplum içerisinde başarı elde edemese de, önemli oranda seküler bir kültür yarattığı söylenebilir. ABD'nin soğuk savaş döneminde "komünizm tehlikesine" karşı İslam ülkelerinde geliştirdiği "yeşil kuşak" projesinin bir ürünü olarak 1980 askeri darbesinin ülkede oluşturduğu dini atmosfere kadar, toplumda inancın günlük yaşamın ana belirleyeni olduğunu söylemek oldukça zordur. 1980 sonrası ilköğretimlerde din derslerinin zorunlu hale getirilmesi, İmam Hatip liselerinin sayısının artırılması gibi eğitimde din lehine yaşanan gelişmelerle birlikte toplumun günlük yaşamında dinin yerinin arttığı söylenebilir. 2000 öncesi Türk sinemasında korku türünün popüler hale gelmemesinin nedenleri arasında işte bu siyasi tarihin ve toplumsal yapının durumu eklenebilir.

4. YÖNTEM

Bu çalışmada seçilen filmler, tematik analiz yöntemiyle incelenecektir. Tematik analiz, fenomenlerin açıklanmasında önemli yer tutan temaların araştırılması için kullanılmaktadır (Fereday ve Cochrane 2006). Nitel verilerin kodlanması ve sonrasında bu verilerin yorumlanması sürecidir (Boyatzis 1998). Herhangi bir konunun potansiyelini daha geniş şekilde anlama olanağı sağlar (Marks ve Yardley 2004).

Nitel araştırmalardaki verilerin indekslenmesini düzenlemek için kodlar veya sorular şeklinde şablonlar oluşturulabilir (Seidel ve Kelle 1995). Çalışmada verilerin indekslenip, analiz edilebilmesi için soru formunda şablon geliştirilmiştir. Bilim ile din çatışmasının tarihi ve dayanakları üzerinden incelemeye alınan filmlerde, belirgin bir şekilde kullanılan bilim-din çatışması teması bağlamında sorular sorulmuştur. Geliştirilen sorular;

1. Filmlerde korkulması gereken unsur/öge nedir?
2. Korku unsurunun hedefinde kimler yer almaktadır?
3. Korku unsurunun üstesinden gelebilmenin yolu olarak ne gösterilmektedir?
4. Bilim ve din karşı karşıya nasıl getirilmektedir?
5. Filmlerin sonunda korkutan unsurlar varlıklarını devam ettirmekte midir?

Yargısal örnekleme yoluyla belirlenen, 2002-2016 yılları arasında korku türünde çekilmiş olan filmlere oluşturulan beş soru sorulmuş ve çıkan sonuçlara göre bir indeksleme yapılarak çeşitli sonuçlara varılmıştır. Söz konusu on üç yıllık zaman dilimi içerisinde gösterime girmiş olan 48 filmin 37'si izlenmiş, aralarından bilim ile din çatışmasını belirgin bir tema olarak kullanan 10 film çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmada Yüksel'in (2014) çocuklara yönelik çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet kalıplarını incelediği araştırma model alınmıştır.

2002-2016 yılları arasında gösterime girmiş olan filmlerden incelemeye dâhil edilenleri şunlardır;

Filmin adı	Gösterime girdiği yıl
Büyü	2004
Dabbe	2006
Musallat	2007
Semum	2008
Musallat 2	2011
Dabbe: Bir Cin Vakası	2012
Dabbe: Cin Çarpması	2013
Azazil: Düğüm	2014
Hannas: Karanlıkta Saklanan	2015
Dabbe-6	2015

5. BULGULAR VE YORUM

5.1. Filmlerde Korkulması Gereken Öge/Unsur Nedir?

Belirlenen 10 filmin tamamında, korkulması gereken unsur olarak İslam inancında adı geçen varlıklar (şeytan, cin, semum, Dabbe'tül Arz) karşımıza çıkmaktadır. *Musallat 2* filminde diğer filmlerden farklı olarak, korku öğeleri arasında tanrı da yer almaktadır. *Büyü*'de Artuklular döneminde büyücülük yapan bir kadın

sebebiyle lanetlenmiş bir köye musallat olan şeytan ve cinler korku yaratan unsurlardır. *Dabbe* filminde Kuran’da kıyametin alametlerinden biri olarak adı geçen Dabbe’tül Arz’ın yönlendirdiği cinler korku unsurudur. *Musallat*’da âşık olduğu kadının bir insanla evlenmesi üzerine insanları hedefe koyan cin korkutan varlıktır. *Semum* filminde, İslam inancında insanlar yaratılmadan önce dünyada yaşayan varlıklar olarak tanımlanan semumlar yapılan büyü nedeniyle, şeytanın hizmetinde korku saçan öge olarak yer almaktadır. *Musallat 2* filminde bebeği olmayan bir ailenin büyü aracılığıyla cinlerden yardım istemesi sonucunda insanlara musallat olan cinler korkutucu unsurdur. *Dabbe: Bir Cin Vakası* filminde büyücülük yapan evin temizlikçisinin ev sahiplerine musallat ettiği cinler korku ögesidir. *Dabbe: Cin Çarpması*’nda büyücülük ile kazanç elde eden köylülere saldıran cinler korkutan ögedir. *Azazil: Düğüm*’de yeğenin sevgilisine âşık olan teyzenin büyü yoluyla sevgilileri ayırmaya çalışması sonucunda insanlara saldıran cinler korkutan unsurdur. *Hannas: Karanlıkta Saklanan* filminde cinler tarafından korunan definenin insanlar tarafından ele geçirilmesi sonucunda insanlara musallat olan cinler korkutan ögedir. *Dabbe 6*’da ise geçmişte haksızlığa uğramış olan ve büyüyle uğraşan bir kadının intikam amacıyla kullandığı cinler korkutan unsurdur. *Musallat 2* filminin sonunda Bakara suresine yer verilir ve surede büyülerin insana zarar vermesinin Allah’ın izni olmadan mümkün olamayacağı belirtilmektedir. Yani filmde her şeyden önce korkulması gereken varlık olarak tanrı yer almaktadır.

5.2. Korku Unsurunun Hedefinde Kimler Yer Almaktadır?

Musallat dışındaki filmlerin tamamında, korku unsurunun ortaya çıkmasına sebebiyet veren ve ortaya çıkan korku unsurunun mağduru olan karakterler kadınlardır (Yalnızca *Musallat* filminde asıl mağdur erkektir). Seçilen 10 filmin 8’sinde (*Büyü*, *Semum*, *Musallat 2*, *Dabbe: Bir Cin Vakası*, *Dabbe: Cin Çarpması*, *Azazil: Düğüm*, *Hannas* ve *Dabbe 6*), cinlerin insanlara musallat olmasına neden olan şey, büyü’nün kullanılmasıdır ve kötülüklerin kaynağı olarak büyü’yü yapan, yaptıran ve büyü’nün hedefindekiler kadın karakterlerdir. Bu 8 filmin 4’ünde (*Büyü*, *Semum*, *Musallat 2*, *Azazil: Düğüm*) büyü yaptıran ve büyü ile uğraşan kötülüğün kaynağı kadınlar ölümle cezalandırılmaktır. Ayrıca *Hannas* dışındaki filmlerin tamamında mağdur olan veya cinler tarafından saldırıya uğrayan kadınları kurtarmaya çalışan karakterlerin tamamı erkektir. Buradan filmlerin örtük mesajlarından birinin, kadının erkeğin korumasına muhtaçlığı yönünde olduğu ileri sürülebilir. 10 filmin 3’ünde (*Büyü*, *Musallat* ve *Hannas*) ise hedefteki kadınlar cinlerin tecavüzüne uğramaktadır. Kadınların tecavüz ile “cezalandırılması”, filmlerde kadın cinselliğinin eril bir yaklaşımla hedefe oturtulduğu şeklinde okunabilir.

5.3. Korku Unsurunun Üstesinden Gelebilenin Yolu Olarak Ne Gösterilmektedir?

İncelenen filmlerin tamamında korku unsurunun üstesinden gelebilmenin tek yolu olarak İslam inancına işaret edilmektedir. *Büyü*'de şeytan ve cinlerin saldırısına maruz kalan kazı ekibinden sadece Kuran'dan ayetleri bilen bir kadın kurtulur. Ayrıca kazı ekibi, lanetli olduğu söylenen köye girmeden önce yaşlı bir adam kadına korunması için Kuran'dan ayetlerin yazılı olduğu Cevşen'i verir. Kuran her iki durumda da tek kurtarıcı olarak gösterilir. *Dabbe*'de insanların tek tek ölümünün nedenlerini araştıranlar hiçbir sonuç elde edemez ancak elinde Kuran ile bir adam, ölüm nedenlerinin Kuran'da yazılı olduğunu söyleyip, Dabbe'tül Arz'a işaret ederek filmdeki problemin çözümünün Kuran olduğunu gösterir. *Musallat* filminde, cinlere karşı tek kurtuluş yolu olarak yine Kuran'dan ayetlerin yazılı olduğu muska gösterilmektedir. Cinin musallat olduğu karaktere çözüm için hoca muska verir fakat banyoya girdiği esnada muskayı çıkardığı için cin tarafından öldürülür. Ayrıca filmde hoca, cinlere karşı çözümün ne olduğunu soran adama, iman etmek olduğunu söyler. *Semum*'da semumların saldırısına uğrayan hiç kimse kendisini koruyamazken, semuma karşı Kuran okuması sebebiyle sadece hoca başarılı olur. Bunun yanı sıra kadın, semum saldırısına uğrarken ezan sesinin duyulması ile birlikte saldırı son bulur. *Musallat 2* filminin sonunda verilen Kuran'dan bir surede, büyüünün ancak Tanrının izni dâhilinde insanlara zarar verebileceği belirtilerek, korkuya sebep olan unsurun Tanrı denetiminde olması nedeniyle üstesinden gelmenin de ancak Tanrıya iman ile mümkün olacağına vurgu yapılmaktadır. *Dabbe: Bir Cin Vakası*'nda cin saldırılarına çözüm bulması için bir hoca çağırılır. Kuran'ı referans aldığı için de belirli bir aşamaya kadar başarılı olur ancak işini imanla değil de para karşılığında yaptığı için çözüm olamaz ve kendisi de cinler tarafından öldürülür. *Dabbe: Cin Çarpması*'nda cinlerin hedefindeki kadına hoca, Kuran'da yazılanlar aracılığı ile yardım edebilmektedir. *Azazel: Düşüm*'de cin saldırısına maruz kalan kadını hoca Kuran aracılığı ile kurtarır. *Hannas*'ta daima elinde Kuran ile gezen bir kadın, Kuran'dan ayetlerin yol göstericiliğinde hastaya cinlerin musallat olduğunu ortaya çıkararak yine Kuran aracılığıyla cinlerin saldırılarına son verir. *Dabbe 6*'da ise insanları etkisi altına alan cinlerle mücadele halindeki eski psikiyatrist, tıkanıtığı yerlerde Kuran'dan ayetler aracılığıyla düğümleri çözebilmektedir.

5.4. Bilim ve Din Karşı Karşıya Nasıl Getirilmektedir?

Belirlenmiş olan 10 filmin tamamında bilim ile din karşı karşıya gelmektedir. *Büyü*'de olaylara bilimsel çerçevede yaklaşmaya çalışan profesör, büyüye veya doğaüstü güçlere inanmayarak hayatından olur. Şeytan, adama ismi yerine "profesör" şeklinde seslenerek, bilim insanlığı sıfatını ön plana çıkardıktan sonra öldürür. Kuran'ı kullanan kadın, şeytandan kendisini korurken, bilimsel düşünce, profesörün sonu olur. *Dabbe*'de gençlerin neden intihar ettikleri tüm dünya tara-

findan araştırılmakta fakat bir sonuç alınamamaktadır. Bir televizyon programına katılan bilim insanı; “Bilim denilince akla gelen Amerika bile intiharlar karşısında çaresiz” şeklindeki açıklamayla bilimin “acizliğini” gösterir. Yukarıda da bahsedildiği gibi intiharların nedeninin Kuran’da yazılı olduğu filmin sonlarına doğru anlaşılır. *Musallat*’da cinin etkisine giren karakteri arkadaşı Almanya’da bir hastaneye götürür. Son teknoloji ile yapılan tetkiklerden doktorlar bir sonuç elde edemez fakat karakterdeki sorunlar devam eder. Bunun üzerine çözüm bulması için bir hocanın yanına gidilir ve hoca karakterdeki sorunun ne olduğunu ortaya koyar. Din yine bilimden öndedir. *Semum*’da cinin musallat olduğu kadını, eşi psikiyatriste götürür ancak oradan bir sonuç elde edemezler. Neticede tavsiyeler sonucu bir hoca ile iletişime geçerler. Hoca kadına musallat olan semumları kovmaya çalıştığı esnada psikiyatrist devreye girerek, hocayı şarlatanlıkla ve üfürükçülükle suçlar. Hoca ise tıbbın şu anda kadına hiçbir yardımının dokunamayacağını, bilimin tapılacak bir ilah olmadığını belirtir. Psikiyatrist ise hocayı din tüccarlığı ile suçlamaya devam eder. Sonunda hoca, psikiyatriste semumu gösterir. Semumu gören psikiyatr korkudan acizleşerek, hocanın kadını kurtarışını seyretmekten başka bir şey yapamaz. Bilim bir kez daha çaresizdir. *Musallat 2*’de cin saldırısı altındaki kadın, çocukluğundan beri doktorlardan, psikologlardan çıkmadığını belirterek, bilimin kendi durumuna karşı çaresizliğini ifade eder. Ancak 27 yaşına geldiğinde sorununa çözüm bulmak için bir hocanın yanına gider ve hoca problemin ne olduğunu ortaya çıkarır. *Dabbe: Bir Cin Vakası*’nda yine bilimin, tıbbi terimlerle açıklamaya çalıştığı bir hastalık söz konusudur. Kadına uyurgezerlik teşhisi konmuş ve düzelmesi için kameralarla bir hafta izlenmesi gerektiği söylenmiştir. Kadının durumu ilerleyince kocası hastaneye yatırmaktan başka çaresinin olmadığını düşünür fakat kocasının arkadaşı, zaten hastaneye gidildiğini, verilen ilaçları kullandığını, her şeyin yapıldığını söyleyerek, bilimin durum karşısındaki acizliğini ifade eder. Sonunda çözüm bulması için bir hoca çağırılır ve hoca sorunun ne olduğunu ortaya koyar. *Dabbe: Cin Çarpması*’nda bir psikiyatr, şizoid kişilik bozukluğu tanısı koyduğu hastayı incelemek üzere bir köye gider, hasta aslında cin tarafından esir alınmıştır. Köydeki hoca Kuran’ın yardımı ile kadını cinden kurtarır fakat psikiyatr, bu durumu şov olarak nitelendirip hocaya inanmaz ve filmin sonuna kadar benzer çatışma akademisyen ile hoca arasında sürer. Filmin sonlarına doğru psikiyatr da bilimin mevcut duruma çare olamayacağını sezer ancak her şey için çok geçtir, psikiyatr bilimsel tutumda ısrar etmeyi canıyla öder. *Azazel: Düşüm* filminde kendisini materyalist olarak tanımlayan bir üniversiteli genç, kız arkadaşına cinlerin musallat olması sebebiyle, filmin başında bilimsel/materyalist düşünceden uzak biçimde cin vakalarını anlattığı için eleştirdiği hocayı filmin sonunda özür dileyerek kız arkadaşını kurtarması için yardıma çağırır. Cin vakası karşısında acizleşen bilim, dinden özür diler. *Hannas*’ta doktorların (bilimin) histerik psikoz vakası teşhisi koydukları kadın aslında cinlerin etkisi altındadır. Yani bilim yine vakayı çözmeye muktedir değildir. Cinlerin etkisindeki kadının yatırıldığı akıl hastanesinde göreve yeni başlamış olan genç doktor, hastanede yaşanan sıra dışı

olayları çözememesi dolayısıyla diğer doktorlara bilimin artık kendisine yetmediğini söyler. Hastanenin baş doktoru ise genç doktorun durumunu yine bilimsel olarak tanımlamaya çalıştığı esnada genç doktor, pencereden elinde sürekli Kuran ile gezen hastayı görerek yaşadığı soruna çözümü onun bulacağına duyduğu inançla kadının yanına gider ve ona psikiyatriyi (bilimi) kast ederek yanlış yerde olduğunu belirtir. Kadın da kalp (din) ile beyin (bilim) arasındaki mücadelenin başladığını söyler ve cinin musallat olduğu kadının sorununu ilaçlarla çözemeyeceklerini ekleyerek Kuran'dan alıntılarla hastanın sorununu (cinin musallat olması durumu) ortaya koyar ve hastayı da kurtarır. Kalp (din) ile beyin (bilim) arasındaki mücadeleyi kalp (din) kazanmış olur. *Dabbe 6'*da ise cinin saldırısına maruz kalan kadını tedavi etmek için kardeşi nöroloğa götürür fakat nörolog, hastanın bilimin çaresiz kaldığı bir fenomenle karşı karşıya olduğunu söyleyerek çözüm olarak ilaç önerir. Kadında hiçbir düzelme olmayınca nörolog, cinlerin varlığını kabul ettiği için bilim dünyasının reddettiği eski bir psikiyatristi önerir. Sonrasında eski psikiyatrist, Kuran'ı kendisine referans alarak kadının sorununu ve çözüm yollarını gösterir. Bunu yaparken ise bilimsel yöntem kaygısı taşıyan nörolog ile yöntem konusunda sürekli tartışır. Neticede nörolog, cinlere inanmayıp bilimsel yöntemde ısrar etmesini canıyla öder. Din bir kez daha bilime karşı zafer elde etmiştir. *Dabbe* serisi içerisinde yer alan filmlerde, bilimsel düşünce ile dinsel düşüncenin çatışmasının yanı sıra, teknolojiye yönelik bir tutum da söz konusudur. Üç filmin tamamında internet başta olmak üzere kameralar, televizyonlar, cep telefonları kötülüğü yayan, cinlerin insanlara musallat olmak için kullandıkları aletler olarak gösterilmektedir.

5.5. Filmlerin Sonunda Korkutan Unsurlar Varlıklarını Devam Ettirmekte Midir?

Çalışmaya dâhil edilen 10 filmin tamamında, korkutan unsurlar varlığını devam ettirmekle birlikte 6 filmde (*Dabbe*, *Musallat*, *Musallat 2*, *Dabbe: Bir Cin Vakası*, *Dabbe: Cin Çarpması*, *Dabbe 6*) korkutan varlık, hedefindeki karakterlerin önemli bir kısmını öldürürken, 4 filmde (*Büyü*, *Semum*, *Azazil: Düğüm*, *Hannas*) ana karakterler korkutan varlığın saldırısından kurtulmayı başarsa da korku ögesi insanlık için tehlike arz etmeye devam etmektedir. Bu durumdan hareketle filmlerin, bilimin ve mevcut kurumların korkutan unsurlara karşı çaresizliğini ön plana çıkararak, korku unsurunun yok edilemezliği vurgusu ile dini düşüncenin dünya görüşünü yeniden ürettiği söylenebilir. Dini düşünceye göre yok edilemeyen cinlere, şeytanlara karşı din ile mücadele etmekten başka çare yoktur zira iyilik (Tanrı) ile kötülüğün (Şeytan) mücadelesi dünyanın sonuna (kıyamet inancı) kadar sürecek ve insanlar öldükten sonra dünyada yaptıklarına (inanıp inanmamalarına, ibadetlerine) göre diğer dünyada (ahiret inancı) ödüllendirilecek (cennet inancı) veya cezalandırılacaklardır (cehennem inancı). Bu anlamda da kötülük ya da korkutan öğeler, dini düşünceye göre dünyanın sonuna kadar varlığını sürdürmeye devam edecektir.

SONUÇ

Türk sinemasının başlangıcından 2016 (Ocak) yılına kadar çekilmiş olan toplam 53 korku filminin tamamına yakını (48 tanesi), 2002 yılından sonra çekilmiştir. Bu gözle görülür niceliksel artışta, 2002 yılından bu yana iktidarda bulunan muhafazakâr bir parti olarak AKP'nin politik alanda ve buna bağlı olarak günlük yaşamda dini söylemi ön planda tutmasının etkisinin olduğu iddia edilebilir. 2002 sonrası Türk korku filmlerindeki niteliksel dönüşüme bakılacak olursa, gösterime girmiş olan 48 filmin 5'i hariç tamamının doğaüstü güçleri korku unsuru olarak kullandığı görülmektedir. Derry'nin, 1960 ve 1970'lerde dünya korku sinemasında doğaüstü güçlerin kullanıldığı filmlerdeki artışın, dine yönelik toplumsal ilgisizliğin veya dinden uzaklaşmanın başta Amerika olmak üzere birçok ülkedeki siyasi iktidarları endişelendirmesinin sonucu olduğuna yönelik yukarıda bahsi geçen belirlemesinin, 2002 sonrası Türk korku filmleri için de geçerliliğini koruduğunu söylemek olasıdır. AKP iktidarının temel politik argümanlarından biri, Osmanlı'dan sonra kurulan cumhuriyet tarihi boyunca toplumun dinden uzaklaştırıldığı ve bu duruma çözüm olarak Müslüman bir toplum yetiştirilmesi gerektiğidir. Bu argümanın 1970'lerdeki toplumun dinsel inancını sağlamlaştırma projesi ile örtüştüğü görülmektedir. Dolayısıyla, "dinden uzaklaşan toplumun" inançsal gücünün oluşturulması açısından 2002 sonrası Türk korku filmlerinde doğaüstü güçlerin veya dini öğelerin kullanıldığı ileri sürülebilir. Şimşek'in 1970 ve 1980'ler dünya korku sinemasının belirgin özelliklerinden biri olarak dini inancın sağlamlaştırılması amacıyla filmlerde din ile bilimin karşı karşıya getirilerek dinin üstün kılındığı yönündeki daha önce belirtilen tespiti, 2002 sonrası Türk korku sineması için de söylenebilir. İncelenen filmlerin tamamında bilim ile din çatıştırılmakta, bilim olaylar karşısında aciz ve çaresiz gösterilerek itibarsızlaştırılırken, dinin ortaya çıkan sorunların üstesinden gelebilecek tek odak olduğu şeklindeki kurgu ile din muktedir gösterilmektedir.

Filmlerde dikkati çeken bir diğer nokta, kadın karakterlerin özellikleridir. Âdem'in aklını çelerek şeytana uymasını sağlayan Havva'dan (ki bu anlatı başta Tevrat olmak üzere semavi dinlerin tamamında aynı kurgu ile yer almaktadır), Ortaçağ Avrupa'sında büyü yaptıkları gerekçesi ile cezalandırılan cadılardan (ortaçağ Hristiyanlığının yaptırımıdır) bugüne kadar, şeytan veya cinlere uyarak ya da onlarla işbirliği yaparak büyü gibi sinsi, şeytani, kötü işlerle uğraşanlar olarak hep kadınlar resmedilmiştir. İncelenen filmlerin bu klişeyi büyük oranda tekrarladığı görülmektedir. Filmlerin tamamında, cinlerle veya şeytanla anlaşip büyü yapması ve yaptırması sebebiyle kötülüğün ortaya çıkmasına vesile olanlar kadın karakterlerdir. Yine filmlerin tamamında kötülük yapan kadınları durdurarak, hedefteki kadınları kurtaran veya kurtarmaya çalışan karakterlerin erkek olması sebebiyle kadının erkeğin himayesine ihtiyaç duyan bir yapıda yansıtıldığı söylenebilir.

Son olarak, *Dabbe* serisinde ise tarihte dinsel düşüncenin teknolojik gelişmelere yönelik aldığı negatif tutumun, benzer şekilde sürdürüldüğü iddia edilebilir. Uraz'ın, matbaanın bulunuşunu ve internetin ortaya çıkışını bilgiye ulaşmadaki devrimsel iki gelişme olarak nitelendirdikten sonra, matbaanın kullanılmasının Osmanlı'daki dini düşünce sebebiyle 277 yıl geciktirildiğini belirttiği söylenmişti. Osmanlı'nın matbaaya yönelik takındığı tavrın benzerini ikinci devrimsel gelişme olarak nitelendirilen internete, *Dabbe* serisi filmlerinin takındığı söylenebilir. Osmanlı'daki dini düşüncenin, matbaanın kötülükleri yayacağı yönündeki propagandası ile *Dabbe* serisinde internetin dünyayı sararak kötülük yaydığı şeklindeki senaryosu arasında ciddi bir farkın olduğu söylenemez. Bütün bu sonuçlardan yola çıkılacak olursa, 2002 sonrası Türk korku filmlerinin korkuyu bir araç olarak kullanarak dini propaganda yürüttüğü iddia edilebilir.

KAYNAKÇA

- Abisel N (1999) Popüler Sinema ve Türler, Alan Yayıncılık, İstanbul.
- Akbulut H (2010) Film Çalışmalarında Türe Yeni Bir Bakış: Çoğul Okuma Alanı Olarak Türü Yeniden Düşünmek, S. Büker ve Y. G. Topçu (Eds), Sinema: Tarih-Kuram-Eleştiri, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul, 324-336.
- Aydın H (2004a) Bilginin İslamleştirilmesi, Bilim ve Gelecek, (6), 25-31.
- Aydın H (2004b) İslam, Bilimi Teşvik Ediyor Mu?, Bilim ve Gelecek, (9), 30-36.
- Aydın H (2007) Modern Bilime Yönelik Eleştiriler Bağlamında Din-Bilim İlişkisi, Bilim ve Gelecek, (46), 6-13.
- Başkaya F (1999) Yediyüz Osmanlı Beyliğinden 28 Şubata: Bir Devlet Geleneğinin Anatomisi, Ütopya Yayınları, Ankara.
- Bergson H (2004) Ahlâkın ve Dinin İki Kaynağı, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Boyatzis R E (1998) Transforming Qualitative Information: Thematic Analysis and Code Development, SAGE Publications.
- Clarens C (1971) An Illustrated History of the Horror Film, Panther, Londra.
- Dağ M (2009) İslam'da Evrim Düşüncesinin Yeri Olabilir Mi?, Bilim ve Gelecek, (63), 22-25.
- Derry C (1987) More Dark Dreams: Some Notes on the Recent Horror Film, G. A. Waller (Ed), American Horrors, Essays on Modern American Horror Film, University of Illinois Press, Urbana, 162-174.
- Einstein A (2004) Fikirler ve Tercihler, Arion Yayınevi, İstanbul.
- Fereday J and Cochrane E (2006) Demonstrating Rigor Using Thematic Analysis: A Hybrid Approach of Inductive and Deductive Coding and Theme Development, International Journal of Qualitative Methods, 5 (1), 1-11.

- Hotinli M (2007) Din ile Bilim İlişkileri Üzerine Diyalog, *Bilim ve Gelecek*, (38), 66-71.
- Hotinli M (2009) Gökbilim ve Evrimin Buluşma Yılı Dolayısıyla Kısa Kozmoloji Tarihi, *Bilim ve Gelecek*, (64), 16-24.
- Kırel S (2010) Sinemada Tür Kavramı ve Popüler Türleri Anlamak Üzere Bir Yol Haritası, M. İri (Ed), *Sinema Araştırmaları: Kuramlar, Kavramlar, Yaklaşımlar*, Derin Yayınları, İstanbul, 247-290.
- Köknel Ö (1990) *Korkular*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Mannoni P (1995) *Korku*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Marks D F and Yardley L (2004) *Research Methods for Clinical and Health Psychology*, SAGE Publications.
- Odell C and Blanc M (2011) *Korku Sineması*, Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Olson R (2009) Bilim ve Din İlişkisine Farklı Yaklaşımlar, *Bilim ve Gelecek*, (60), 60-63.
- Ryan M and Kellner D (2010) *Politik Kamera*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Schulz W (1991) Çağdaş Felsefede Kaygı Sorunu, H. Dittfurth (Ed), *Korku ve Kaygı*, Metis Yayınları, İstanbul, 7-28.
- Scognamillo G (2003) *Türk Sinema Tarihi*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Scognamillo G and Demirhan M (2005) *Fantastik Türk Sineması*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Şenel A (2007) Bilimsel Kuşkunun ve Eleştirinin Değeri, Postmodernist Dinsel İnancın Değersizliği Üstüne, *Bilim ve Gelecek*, (46), 14-20.
- Şimşek G (2013) Siyasi Olayların Korku Sinemasına Yansımaları, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, (46), 264-280.
- Seidel J and Kelle U (1995) Different Functions of Coding in the Analysis of Textual Data, U. Kelle (Ed), *Computer-Aided Qualitative Data Analysis*, SAGE Publications, Thousand Oaks, 52-61.
- Teksoy R (2005) *Sinema Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Uraz A (2010) Bilim ve Bağnazlık, *Bilim ve Gelecek*, (72), 42-45.
- Wright J H (2012) *Genre Films and the Status Quo*, B. K. Grant (Ed), *Film Genre Reader IV*, University of Texas Press, Austin, 60-68.
- Yüksel N A A (2014) Kim Kiminle Yola Koyuluyor? Çocuklara Yönelik Animasyonlarda Toplumsal Cinsiyet Kalıpları, E. G. Uğurlu (Ed), *Sobe Çocuklara Dair Büyükler İçin Medya Okumaları*, Literatürk Academia Yayınevi, İstanbul, 33-59.